

- непродуктивність діяльності, що проявляється у відсутності інтересу до результату своєї діяльності. Суб'єкту цікавий тільки сам процес, наприклад, здійснення часом безглуздої рухової активності. Сама діяльність для людини не має сенсу, як і її результат.

Присутність хоча б одного з перерахованих показників може служити основою для звернення до психолога з метою застосування превентивних заходів, покликаних унеможливити розвиток психічного захворювання.

Формуючи у здобувачів вищої освіти поняття норми, ми готуємо їх до здійснення професійної діяльності в сфері практичної психології. Для того, щоб займатися психотерапією, психологічним консультуванням або психологічною корекцією, психологу необхідно мати орієнтири щодо того, що вважати нормальним, а що – патологічним, від яких психологічних характеристик клієнта необхідно рятувати, а які – посилювати, формувати і розвивати. Провідним в процесі формування поняття норми і патології є принцип цілісності та єдності біологічного, психологічного та соціального в людини, згідно з яким психіка і свідомість людини є соціальними явищами, а біологічний аспект являє собою лише умови, в яких вони розвиваються.

Література

1. Братусь Б.С. Аномалии личности / Б.С. Братусь. – М.: Мысль, 1988. -304с.
2. Современные представления о психической норме и патологии : психологический, клинический и социальный аспекты : [сборник статей] / Моск. ин-т психоанализа ; отв. ред. Н. Л. Белопольская. - Москва : Когито-Центр, 2015. - 291с. <https://spbplib.ru/catalog/-/books/11079308-sovremennyye-predstavleniya-o-psikhicheskoy-norme-i-patologii>
3. Соловьева С.Л. Критерии нормы в клинической психологии // Медицинская психология в России: электрон. науч. журн. – 2014. – N 3 (26) [Электронный ресурс]. – URL: <http://mprj.ru>

УДК 159.942:316.613.434-053.6

ЩЕРБАН Т.Д., КАЧАН М.,
Мукачівський державний університет

ЕМОЦІЙНИЙ АСПЕКТ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ

Різні психологічні умови по-різному впливають на формування поведінки молоді особи. Характер такого впливу обумовлює як зміни, так і взаємодію в певному колі ознак психологічних особливостей, які формують поведінку. Аналіз сучасної психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що молодих особистостей не навчають формувати у себе установку на емоційні контакти з оточуючими, корегувати свої емоційні реакції на зовнішні і внутрішні впливи. Крім того, сьогодні багато юнаків спостерігають зразки асоціальної поведінки у власній родині. Найбільш поширеним проявом дезадаптації дітей є агресивна поведінка, яку вважаємо однією з найгостріших проблем сьогодення. Отже, однією із суттєвих характеристик поведінки дітей старшого шкільного віку є агресивні прояви, які відрізняються різноманітними

формами агресивної активності: думки, фантазії, погрози, сварки, бійки, фізичне та психічне насилля, конфліктність, демонстративне не послухання.

Не дивлячись на багаточисельність наукових робіт з проблеми агресивної поведінки, ще отримано достатніх даних для повної вікової характеристики психології прояву агресії. Це дозволяє вважати актуальним дане дослідження. Мета дослідження полягає у вивченні емоційного аспекту прояву агресивності в старшому шкільному віці

Аналіз досліджень вітчизняних спеціалістів (О.В. Волянська [1], О.С. Дронова [2], О.Є. Мойсеева [3], О.М. Балакірева, Т.В. Бондар, О.Р. Артюх та Шкарлатюк К.І. та ін.) показує, що проблема агресивної поведінки людини має комплексний характер, який полягає в існуванні тонких за своїми нюансами переходів одного виду поведінки в інший, в їх взаємозалежності і наявності форм. Ця обставина обумовлює багатоаспектний підхід (соціальний, психологічний, медичний, педагогічний тощо) у подальшому вивченні причин прояву агресії у людини, що дозволяє враховувати велику кількість умов, які приймають участь в актуалізації агресивної поведінки.

Вікові психологічні особливості є одним з основних факторів, які надають певного відтінку на агресивну поведінку, так як вони обумовлюють основні, найбільш фундаментальні відмінності в психічній діяльності людей: вони визначають специфіку міжособистісної взаємодії, характер внутрішніх переживань і емоційних реакцій, мотивацію вчинків і діяльності, а також позитивний або негативний фон відношення до себе та іншим, які спонукають особистість до дії.

Проведений теоретичний аналіз проблеми прояву агресивної поведінки в старшому шкільному віці базувався на розгляді проблеми агресії і агресивної поведінки. Агресивність як емоційний стан людини характеризується імпульсивністю поведінки, афективними переживаннями - гнівом, злістю, бажанням заподіяти шкоду або травму іншим. Агресія - це поведінка, яка спрямована на заподіяння шкоди, нанесення збитків живим та неживим предметам, а також конкретній особі чи іншим людям. Агресивна активність може проявлятися по-різному: у формі фантазій, погроз, сварок, в бійках, поведінці, яка провокує конфлікт в соціально-несхвалюваних формах поведінки. Рівні агресивності визначаються як наuczінням в процесі соціалізації, так і орієнтацією на культурно-соціальні норми, основними серед яких виступають - норми соціальної відповідальності та норми відповіді за акти агресії.

У формі агресивної поведінки реалізується прагнення до самореалізації і самоствердження. В розумінні людини, яка проявляє агресію - будь то дитина, підліток чи юнак, і навіть доросла людина - ця форма поведінки, яка об'єктивно чи помилково усвідомлена, має психологічний зміст самозахисту своєї особистості. При цьому, вона тісно пов'язана із життєвим досвідом дитинства. У дитини дуже рано формуються звичні форми поведінки, які можуть пояснити її вчинки та агресивні прояви вже в більш старшому віці.

В агресивно-захисній поведінці значно виражений комплекс афективних, глибоких емоційних переживань. Частота таких афективно-агресивних реакцій у всіх вікових групах дітей і підлітків досить поширена. Різноманітні й форми поведінки, які їх включають. Це й неслухняність, наклепи, брехня, пропуски занять в школі, відмова від їжі, спроби самогубства тощо. Агресія, як правило, є одним із багатьох засобів, які використовують неповнолітні для пізнання своїх можливостей за допомогою спеціально створених ними конфліктних ситуацій [4].

Розгляд емоційного аспекту агресивної поведінки в старшому шкільному віці показав, що вона полягає в особистісному самозахисті та особистісному самоствердженні.

Агресивні прояви, які часто повторюються, мають афективну природу (емоції, почуття, емоційні стани) проявляють тенденцію до фіксації в поведінці людини як своєрідно афективні стереотипи поведінки, а пізніше, в якості її особистісних рис й особливостей, що набувають певний рівень вираженості автономності [5]. Говорячи про емоційні переживання дітей старшого шкільного віку, можна сказати, що супроводжувальні їх дії за своїм особистісним смислом характеризуються самоствердженням і самозахистом, що відображається у агресивній поведінці юнацького віку в дев'ятих широкого діапазону.

Отже, агресивна поведінка як варіант соціально-психологічної неадаптованості можна розглядатися як особливий мотив, спрямований розвиток особистості до несприйнятливих дій. Дане положення може використовуватися шкільними психологами для організації профілактичної роботи щодо агресивності дітей старшого шкільного віку.

Література

1. Волянська О.В. Проблема агресивної поведінки підлітків: фактори та механізми соціалізації. Вісник НУ «Національна академія України ім. Ярослава Мудрого» Серія «Соціологія». Том 3, №30 (2016).
2. Дронова О.С. Теоретико-прикладні засади профілактики та корекції агресивної поведінки неповнолітніх / О.С. Дронова // Практична психологія та соціальна робота. – 2010. – №7
3. Мойсеєва О. Є. Психологія агресії: вікові та генетичні виміри: навч.-метод. посіб. К.: КММ, 2010. 128 с.
4. Стан та чинники здоров'я українських підлітків: моногр. О.М. Балакірева, Т.В. Бондар, О.Р. Артюх та ін.; наук. ред. О.М. Балакірева. К.: ЮНІСЕФ, Укр. інт соц. дослідж. ім. О. Яременка, 2011. 172 с.
5. Шкарлатюк К.І. Агресія та здатність до прогнозування в підлітковому віці // Психологічні перспективи. Вип. 17. Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2010.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>